

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОЕКТ**

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

ГРОМАДСЬКИЙ ПРОЕКТ

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Харків – 2016

ІБСЕД ІНСТИТУТ БЮДЖЕТУ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОЕКТ**

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Укладачі: Винниченко Наталія, Шкурат Іван, Филенко Віталій, Омелічкін Сергій, Сидоренко Наталя

Видання підготовлено в рамках проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження» котрий реалізується Інститутом бюджету та соціально – економічних досліджень (ІБСЕД), за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

Зміст продукту є відповідальністю проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження» у частині надання допомоги у рамках компоненту «Посилення практики участі громадян у бюджетному процесі на місцевому рівні в Україні» і не обов'язково збігається з поглядами уряду США.

ЗМІСТ

Вступ	4
Сутність та переваги бюджету участі	5
Ключові принципи партиципаторного бюджету	6
Переваги впровадження бюджету участі	8
Особливості реалізації бюджету участі та його впровадження в Україні	9
Від ідеї до проекту	24
Висновки	28
Перелік корисних посилань	29
Корисні веб-ресурси	30

ВСТУП

Впровадження реформи бюджетних відносин в Україні, зокрема фінансової децентралізації, дозволяють громадськості брати активну участь у вирішенні фінансових питань на місцях.

В переклад із англійської, «participation» – брати участь. Це слово стало основою такого поняття як «партисипативний» або «партиципаторний» бюджет.

Є також інші варіанти перекладу цього терміну, які є синонімами, але їх вимова відрізняється в залежності від перекладу. Наприклад, «бюджет участі» – більш адаптований переклад, а «бюджет обивательський» – польська версія цього терміну. Також, зустрічається такий варіант, як «участницький бюджет».

Надалі ми будемо використовувати два терміни «громадський бюджет» або «бюджет участі», бо вважаємо їх більш коректними.

Ідея громадських бюджетів належить Бразильській робітничій партії, яка декларувала принцип «низи вирішують, що робити верхам». У 1989 році їхній представник Олівіо Дутра переміг на міських виборах в Порту-Алегрі, він вирішив залучити бідне населення до управління містом. Так з'явився громадський бюджет.

ООН визнало даний приклад управлінської практики позитивним й таким, що вартий наслідування.

СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ

Бюджет участі є чудовим зняряддям освіти та навчання громадськості в сфері самоврядування – він спонукає мешканців до ознайомлення з механізмами побудови і витрат місцевого бюджету, змушує їх приймати рішення стосовно вибору пріоритетів у витрачанні коштів, а також задумуватись над перспективами і загальним баченням розвитку даної місцевості.

«Впровадження і реалізація бюджету участі дозволяють об'єднати та зміцнити громаду, підвищують демократичну участь громадян, а також позитивно впливають на якість публічних послуг на місцевому рівні» [1]

Бюджет участі є одним із механізмів співпраці влади і громадськості, підвищення довіри до влади та рівня вдовolenня звичайних мешканців

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ – це частина міського бюджету, обсяг якої визначений міською радою на реалізацію кращих громадських проектів розвитку міста, які надходять до міської ради від мешканців територіальної громади міста та визначаються містянами шляхом голосування.

Правильно спланований и запроваджений процес партиципаторного бюджетування має всі шанси стати тим

інструментом, завдяки якому мешканці зможуть відчутти реальну співвідповідальність за життя своїх громад, а також за допомогою якого будуть «вправлятися» у співпраці задля їхньої користі (розробляючи проекти, проводячи дискусії/обговорення і, як кінцевий результат, мобілізуючи зусилля для здійснення відповідального вибору проектів, які в подальшому будуть реалізовані).

КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ

1. Результати процедури є обов'язковими до виконання.

Для органів місцевого самоврядування проекти, що перемогли та були відібрані в рамках громадського бюджетування повинні бути обов'язковими до виконання.

Виконавчі органи ради готують проекти розпорядчих документів (розпорядження голови, проекти рішень відповідних місцевих цільових програм та місцевого бюджету) де мають врахувати потребу фінансування громадських проектів, які стали переможцями бюджету участі.

Місцева рада також приймає відповідні рішення та затверджує відповідні обсяги фінансування проектів-переможців, а потім здійснює контроль за ходом реалізації громадських проектів-переможців.

2. Прозорість та відкритість процедури.

Зафіксовані правила і процедури, які супроводжуватимуть процес бюджету участі, затверджуються Положенням про бюджет участі міста (рішення виконкома). Пункти цього Положення мають бути прозорими та зрозумілими мешканцями ще до початку процедури в цілому і не повинні змінюватись до закінчення циклу протягом року. Організатори процесу повинні подбати також про доступ всіх зацікавлених осіб до отримання інформації стосовно передумов та перебігу процесу.

3. Відкритий та інклюзивний процес.

Бюджет участі повинен базуватись на зрозумілих мешканцям процедурах, а його організатори мають надати можливість долучитись до процесу підтримки на різних його етапах. Слід подбати також про інформування якомога ширшої групи мешканців стосовно можливості участі в процесі.

4. Забезпечення простору для обговорення (дебатів) за участю мешканців.

Процес впровадження бюджету участі не можна зводити лише до здійснення мешканцями вибору між конкуруючими проектами. Відбір проектів для подальшої реалізації повинен бути ефектом попередньо проведеного обговорення й дебатів між мешканцями щодо потреб і пріоритетів їхньої місцевої громади.

5. Підтримка активності мешканців.

Процес реалізації бюджету участі повинен базуватись на активності безпосередньо мешканців і створювати для них якомога більше можливостей та простору для взаємодії,

зокрема, під час обговорення місцевих потреб, спільної роботи над розробкою і підготовкою проектів чи під час розмов про пріоритети, якщо йдеться про витрати чи підтримку окремих пропозицій на етапі відбору проектів для подальшої реалізації.

Для підтримки цієї ініціативи органу місцевого самоврядування доцільно утворити координаційну групу, яка буде впроваджувати координацію процесу, а також забезпечувати організаційно-інформаційну підтримку процесу.

6. Стратегічне (довгострокове) мислення.

Рішення щодо реалізації громадського бюджету повинно бути виваженим і базуватись на його сприйнятті як цільового регулярного механізму прийняття мешканцями спільних рішень стосовно подальшого розвитку даної місцевої громади. Застосування даного механізму повинно бути пов'язане зі стратегічним мисленням про збалансований (сталий) розвиток громади.

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ

Бюджет участі є демократичним механізмом, який дозволяє залучити мешканців до управління бюджетними ресурсами.

В цілому впровадження механізму бюджету участі створює ряд переваг та недоліків. Серед **переваг впровадження бюджету участі** можна виділити:

- ❖ Створення ефективного механізму взаємодії структурних підрозділів виконавчих комітетів міської ради та жителів міста в бюджетному процесі.
- ❖ Підвищення рівня прозорості процесу прийняття рішень шляхом надання жителям міста можливості безпосереднього впливу на бюджетну політику міста.
- ❖ Формування довіри громадян до місцевої влади.
- ❖ Залучення населення до процесу прийняття рішень на місцевому рівні.
- ❖ Підвищення відкритості діяльності органів місцевого самоврядування.
- ❖ Визначення та вирішення проблем, які найбільше хвилюють жителів міста.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

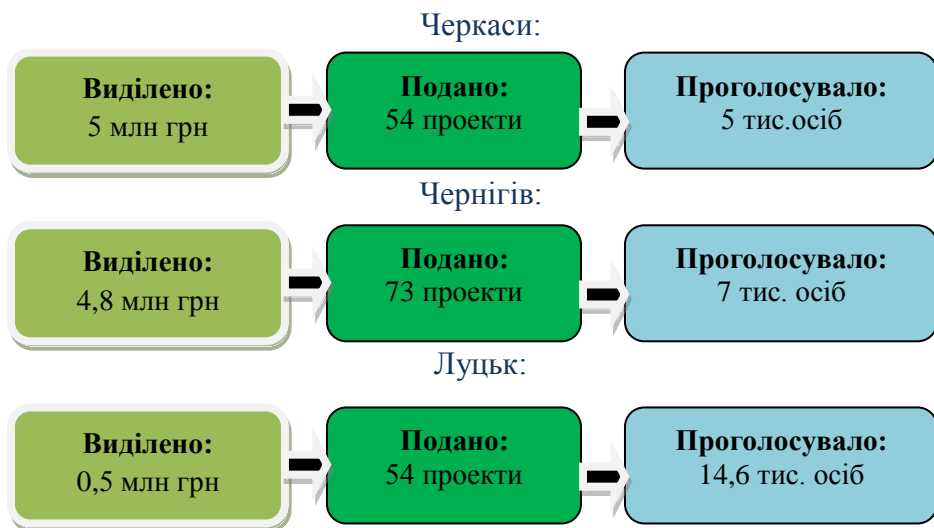
Практика впровадження бюджету участі в Україні починається з 2015 року в містах Черкаси, Чернігів та Луцьк. Перша практика реалізації бюджету участі отримала зацікавлення і позитивне ставлення мешканців до цього процесу.

Слід зауважити, що ідею впровадження бюджету участі підтримало багато інших українських міст, а у 2016 році в рамках проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи – II

впровадження», що реалізується ВГО «Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень» розпочалося активне впровадження онлайн системи для впровадження бюджету участі «Громадський проект».

Враховуючи вже існуючий управлінський досвід впровадження громадських проектів бюджету участі в Україні, а також використовуючи досвід інших країн, для організації цього процесу на місцях рекомендуємо дотримуватися наступних рекомендацій.

Розпочинати процес впровадження бюджету участі з обговорення органами місцевого самоврядування міста ідеї

впровадження бюджету участі. Це не можливо без забезпечення готовності влади працювати спільно з мешканцями міста.

Такий процес потребує обговорення і консультування з громадськістю. Це обговорення дозволяє відповісти на питання щодо необхідності запровадження бюджету участі в окремому місті, а також готовності влади до впровадження змін в традиційні процеси роботи органів місцевого самоврядування, а також спроможності впровадити бюджет участі й послідовно реалізувати його в майбутньому.

На даному етапі процесу впровадження бюджету участі міська рада та її виконавчі органи, на які покладається основна відповідальність, мають спланувати процес і забезпечити його організаційне супроводження. Структурні підрозділи міської ради, які найбільше будуть задіяні до процесу, мають прогнозувати характер проєктів, що можуть бути подані мешканцями. А тому потрібно визначитися з базовими положеннями бюджету участі, що відповідатимуть цілям, стратегії, та іншими особливостями цього процесу. Організаційно потрібно забезпечити освітні заходи для представників органів виконавчої влади, депутатів та інших державних службовців, що можуть бути залучені до цього процесу.

У разі готовності впровадити бюджет участі рішення доводиться до відома громадськості та визначається зацікавленість мешканців, оголошується механізм в якому вигляді буде реалізовано бюджет участі.

В більшості міст України на цьому етапі створюється координаційний орган, який відповідає за організаційні моменти впровадження бюджету участі.

Визначення складу координаційного органу може викликати суперечності. Такий орган повинен утворюватися з представників основних структурних підрозділів органу місцевого самоврядування, що залучаються до процесу, а також експертів та громадськості. Для встановлення рівноваги між цими двома ланками може залучатися 3-тя ланка – депутати.

Для успішного впровадження бюджету участі важливе значення має усвідомлення всіма учасниками цього процесу наслідків якісних змін, до яких він може призвести. Такі зміни можуть бути як у вигляді збільшення активності містян, так і у вигляді додаткових обов'язків для управлінь органів місцевого самоврядування, що можуть бути причетні до цього процесу.

Особлива увага при впровадженні бюджету участі повинна приділятися механізму громадських консультацій, який направлений на надання можливості мешканцям висловити свої думки. Під час таких консультацій можна почути зауваження щодо механізму бюджету участі реалізованого у місті, на що необхідно звернути увагу.

Впровадження бюджету участі з урахуванням районування дозволяє створити умови для однорідного розвитку місцевості

За результатами консультацій з громадськістю може бути створена група з питань бюджету участі, яка буде спільно працювати над поданням пропозицій основних положень та принципів процесу, а також над розробкою його остаточної моделі.

Склад групи і процедура відбору повинні бути прозорими. Відбір представників громадськості (мешканців, громадських активістів, експертів) повинен мати відкритий характер – кожен має право подати свою кандидатуру, а остаточний вибір членів групи повинен бути найбільш нейтральний.

Визначення функцій обов'язків і повноважень робочої групи що виконує координаційні функції може фіксуватися окремим положенням затвердженим на місцевому рівні.

На етапі розробки положень і правил перебігу процесу можна обговорити питання пріоритетів в межах загальної суми, виділеної на бюджет участі або ж питання розподілу загальної суми на різного типу проекти (наприклад, «тематичний» поділ – окрема сума на інвестиційні проекти, ще інша сума на проекти соціального характеру і т.д.). В вітчизняній практиці найчастіше зустрічається поділ на великі і малі та на локальні і загальноміські.

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОЕКТ**

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Приклад реалізованого громадського проекту бюджету
участі: «Інтерактивна кімната»,
автор проекту Катерина Мазєва, *Вінниця*

ІНСТИТУТ БЮДЖЕТУ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

НОВА Енергія

Залежно від специфіки міста, а також цілей, які воно намагається досягти шляхом впровадження бюджету участі, можливі різні моделі поділу на типи проектів, які подаються в рамках даної процедури, наприклад «великі і малі» проекти (в межах виділеної суми), або «м'які і тверді» проекти (тобто, не інвестиційні та інвестиційні).

Процес проведення консультування з громадськістю має бути ретельно продуманий і спланований. Мешканці мають розуміти, що в цьому процесі вони пропонують рішення, населення визначає рівень його важливості, обрані рішення будуть реалізовані

Окрім того потрібно визначитися з вимогами до проектів, що будуть подаватися мешканцями. Основною причиною непорозумінь можуть стати проекти, які потребують розробки значної за вартістю проектно-кошторисної документації та проекти, що подаються мешканцями для реалізації на землі, яка не входить до складу комунальної власності. При визначенні переліку проектів, які можна подавати, основним принципом, який має бути врахований, є принцип «загальнодоступності» проектів для всіх містян, або хоча б для певних соціальних категорій осіб.

Всі ці положення та багато інших (порядок подачі проектів, порядок їх опрацювання виконавчими органами, порядок голосування

і затвердження проектів) повинні віднайти відображення в окремому Положенні про бюджет участі.

Інформаційно-освітні заходи по впровадженню бюджету участі повинні мати постійний, безперервний характер, тобто, весь час супроводжувати процедуру впровадження бюджету участі на всіх його етапах. Найбільш активно такого роду заходи варто проводити протягом перших років функціонування бюджету участі, оскільки мешканці повинні отримати необхідну інформацію та знання стосовно суті механізму, основних принципів на яких він буде впроваджуватися та процесу підготовки проектів, а також їх вибору (голосування).

В якості інформаційного джерела повинні використовуватися соціальні мережі, форуми місцевого рівня забезпечити доступу до більш детальної інформації стосовно процесу в цілому в Інтернеті, наприклад, шляхом створення спеціальної закладки на веб-сайті органу місцевого самоврядування; необхідно розмістити детальну інформацію стосовно кожного етапу та загальних положень і принципів процедури, зразки документів, які можна буде завантажити (наприклад, бланк заявки). В кожному місті є найбільш дієві рекламні заходи, які можна використати для поширення процесу бюджету участі (реклама у загальному транспорті, банери, листівки тощо).

Проведення інформаційно-освітньої компанії має проводитися до періоду подачі проектів, під час їх подачі та після з метою залучення населення до голосування.

Період подачі проектів має супроводжуватися чіткими вимогами до строків та до термінів внесення змін заявниками в поданий проект, а також можливості подати його знову. Інформаційна підтримка процесу подання проектів повинна реалізуватися шляхом викладення на сайт тих проектів, що уже подані мешканцями.

При прийманні проектів проводиться первинна перевірка на змістовне наповнення заявки за проектом, така перевірка повинні бути мінімальною і повинна бути направлена на дотримання законодавства при реалізації проекту та технічної можливості реалізувати проекти у випадку, якщо мешканці їх оберуть шляхом голосування

При цьому проекти мають відповідати певним вимогам. Аналіз вимог до проектів у різних містах дозволяє узагальнити типові для всіх міст вимоги

Окрім цих вимог виникає ряд спірних питань щодо розміщення об'єктів на землі ОСББ та на землі яка станом на момент перевірки проектів знаходиться в оренді.

При більш повній оцінці проектів відповідні структурні підрозділи органу місцевого самоврядування мають визначитися з усіма суттєвими технічно-правовими моментами, які вплинуть на реалізацію проекту, а також фінансовий кошторис на предмет не перевищення вартості проекта встановленій граничній вартості.

Навчання для представників громадянськості з написання
громадських проектів бюджету участі, *Бердянськ,*
команда експертів ГО НОВА ЕНЕРГІЯ

У разі, якщо проект після перевірки виконавчими органами не допускається до голосування по одній з описаних вище причин, обґрунтування причини відхилення проекту мають бути опубліковані та обґрунтовані зрозумілим для мешканців чином. А автор проекту повідомляється про причину відхилення проекту.

На сайті міської ради публікується список всіх проектів, які пройшли перевірку і допущені, або не допущені до голосування, з відповідною поміткою про це (чи обґрунтуваннями у відмові). Під час перевірки проектів органи місцевого самоврядування повинні працювати в режимі постійного зв'язку з авторами проектів.

У разі якщо при перевірці проектів виникне потреба у їх корегуванні, всі зміни мають вноситися за погодженням з автором проекту (за його письмової згоди)

В положенні про бюджет участі потрібно обов'язково передбачити питання оскарження координаційним органом рішення виконавчих органів і включення проектів до переліку на голосування.

Для великих міст в Положенні про бюджет участі потрібно передбачити механізм попереднього відбору проектів з метою зменшення їх кількості у разі подачі їх у значній кількості до органів місцевого самоврядування. Подача значної кількості проектів може спричинити ситуацію коли мешканці не зможуть ознайомитися з усіма проектами, а отже не зможуть здійснити свідомий вибір проектів. Найкращим механізмом відбору найбільш актуальних і необхідних проектів є відбір безпосередньо самими авторами проектів. Така процедура є незалежною, і може відбуватися на спеціальній зустрічі всіх заявників проектів, шляхом рейтингового голосування.

Відбір проектів має здійснюватися шляхом голосування мешканців, яке повинне тривати близько 1-2 тижнів шляхом

паперового голосування в спеціально обладнаних пунктах та за допомогою програмних продуктів впроваджених для голосування з ідентифікацією особистості та додатковим захистом від «накручування» голосів.

ТИПОВІ ВИМОГИ ДО ПРОЕКТІВ

Проект не повинен суперечити чинному законодавству України

Реалізація проекту повинна належати до компетенції виконавчих органів міської ради

Проект має відповідати стратегічним пріоритетам і цілям розвитку міста

Проект в сфері просторового розвитку має відповідати Генеральному плану міста, іншій містобудівній документації та реалізовуватись на землях та об'єктах, які належать до комунальної власності територіальної громади міста

Проект повинен бути реалізований протягом одного бюджетного року і спрямований на кінцевий результат

Деякі органи місцевого самоврядування надають своїм мешканцям право проголосувати 1 раз за загальноміський проект та за 1 локальний. Інші – передбачають голосування за також схемою «1 голос тільки за 1 проект». Тому це питання має бути чітко визначено відповідним Положенням, відповідним підрозділом, де йдеться про порядок голосування.

У практиці впровадження бюджету участі використовується як рейтингове голосування, коли різним проектам присвоюються різні рейтингові оцінки в залежності від їх важливості, так і голосування за проекти з кожної групи. У Польщі окрім цих видів голосування використовується ще й голосування за принципом «гаманця», яке передбачає вибір проектів на певну суму. Такий вид голосування дозволяє виховати у мешканців почуття господаря коштів. А також обрати найбільш цікаві варіанти, оскільки голосування за 1 проект може здійснюватися шляхом лобювання інтересів певної групи мешканців. [2].

При голосуванні ідентифікація особистості може відбуватися за принципом ідентифікації за поштою, обмеженням голосів з однієї IP-адреси, за банківськими даними, за паспортними даними тощо.

Процес бюджету участі повинен мати постійний характер не залежно від етапів голосування. На початку процесу вивчаються потреби громади, а вже потім до відбору проектів проводиться тісна співпраця з мешканцями міста, яка не закінчується і до моменту реалізації проекту.

Дуже важливо також, щоб моніторингу підлягав перебіг процедури, оскільки в такому випадку мешканці будуть впевнені, що беруть участь у процесі з чітко визначеними правилами і положеннями, і будуть знати причини прийняття тих чи інших конкретних рішень на різних етапах процесу [3].

Найбільш відповідальним є етап моніторингу за перебігом процесу реалізації бюджету участі. Під час такого моніторингу досліджується процес проходження кожного з етапів реалізації бюджету участі та дотримання всіх вимог до таких етапів і особливо етап реалізації проєктів, що були обрані мешканцями.

Як правило такий моніторинг має здійснюватися робочою моніторинговою групою з числа мешканців чи то експертів.

У той час органи місцевого самоврядування повинні інформувати мешканців про хід перебігу процесу реалізації проєктів-переможців голосування. Для цього повноваження з інформування можуть бути покладені на одну з посадових осіб відповідного органу місцевого самоврядування або на фахівців кожного з тих підрозділів, які відповідальні за реалізацію проєктів.

Бюджет участі, як процедуру, потрібно щороку удосконалювати базуючись на отриманому попередньому досвіді.

Досвід міст, які впровадили бюджет участі у 2015 році дозволив оцінити процес і внести зміни у положення про бюджет участі у 2016 році. Так, зокрема за результатами впровадження у м. Чернігів бюджету участі, у 2015 році

отримано більшість проектів спрямованих на комунальну сферу. У зв'язку з цим прийнято рішення внести зміни до Положення про бюджет участі шляхом визначення ще однієї вимоги до проектів: загальнодоступність для мешканців міста. І таким чином усунення проектів комунальних закладів направлених на поліпшення їх інфраструктури з середини, оскільки мешканці не матимуть прямого доступу до таких об'єктів.

Висока активність комунальних закладів де мотивує звичайних мешканців, оскільки в руках таких закладів є значний адміністративний ресурс.

Оцінювання процесу впровадження бюджету участі повинно здійснюватися протягом усього процесу реалізації бюджету участі, а також за результатами його реалізації на предмет досягнення визначених цілей.

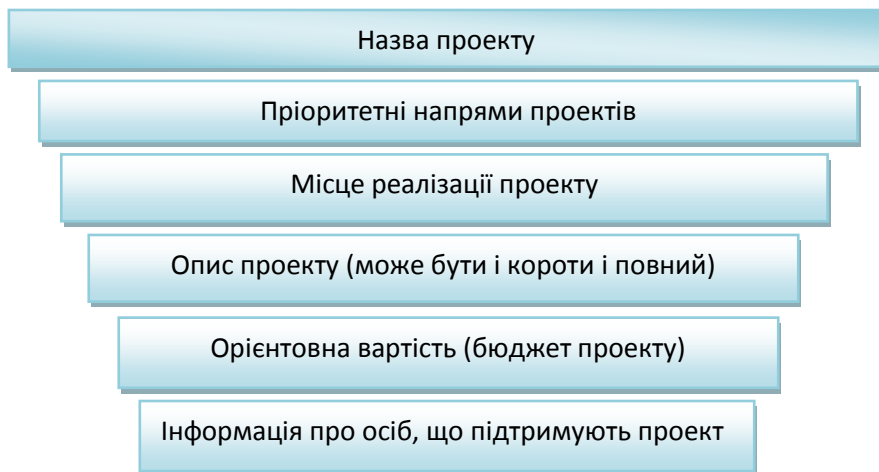
ВІД ІДЕЇ ДО ПРОЕКТУ

Кожне місто в Положенні про бюджет участі в якості додатку надає бланк заявки по проекту. Зміст цієї заявки визначається виходячи з досвіду інших міст та виходячи з типових вимог, які розроблялися для міст, що впроваджують бюджет участі. Саме тому заявки хоча і дуже схожі проте мають ряд відмінностей, які обумовлені особливостями кожного міста та визначені в процесі обговорення представниками місцевої влади та громадськості.

Будь-яка особа, яка відповідає визначеним у Положенні про бюджет участі вимогам, може подати проект, який зводиться до

заповнення бланку-заявки, що є у Положенні. Така заявка не є складною і містить типові складові згідно переліку. [4].

Структура бланку – заявки проекту

Така структура є умовною і є результатом аналізу бланків-заявок більшості міст. А оскільки кожне місто має свою форму заявки, то воно відповідно і доповнює його різною інформацією: щодо ризиків, відношення проекту до певної групи (великі чи малі, локальні чи загальноміські тощо), аналізом проблеми та іншою інформацією, яка на думку місцевих органів влади є суттєвою для проекту.

Як визначитися з ідеєю, яка зможе стати переможцем в процесі голосування. Кожен мешканець щодня спостерігає за проблемами,

які турбують не тільки його, а і його сусідів та інших мешканців міста. Чим актуальнішою та креативнішою буде ідея, тим більше голосів вона зможе отримати під час голосування.

Обираємо таку ідею і визначаємося з її назвою. Назва важливий елемент будь-якого проекту, а особливо проекту, що реалізується за кошти бюджету участі. Адже під час голосування може статися ситуація, коли мешканець не встигне ознайомитися зі змістом проекту, але прочитавши назву, з легкістю визначиться чи хоче він (вона) проголосувати за такий проект.

Назва проекту має бути короткою і відображати зміст проекту. Зазвичай оптимальною є назва, яка складається з 4-6 слів. Проте вона точно не може бути довшою за 10 слів. Дуже важливо щоб вона характеризувала місце реалізації ідеї проте не містила адреси.

Кожна ідея, що планується до реалізації за рахунок коштів бюджету участі, повинна відповідати пріоритетним напрямкам розвитку міста, цільовим програмам та сприяти підвищенню якості життя його мешканців. Як правило в бланку-заявці відображається інформація про пріоритетні напрями проектів, але ще й існує позиція «Інші», яка дозволяє подавати проекти не передбачені цими напрямами, але такі, що лежать в межах пріоритетних напрямів розвитку міста.

Опис проекту – важлива його складова. Чим детальніше автор проекту опише свою ідею, тим точніше відповідальні управління зможуть обрахувати таку ідею і реалізують її максимально у тому вигляді, який пропонував автор.

Опис проекту може подаватися у двох виглядах: короткому і довгому. Короткий опис частіше використовується для представлення короткої інформації про проект: чи то при організації голосування, чи просто для представлення інформації на сайті. Тому важливо, щоб при наявності такої складової заявки, опис було надано чітко, зрозуміло і коротко (2-4 речення). [5]

Повний опис проекту повинен бути детальним зрозумілим та розкривати всі складові проекту, включаючи цільову групу.

При визначенні мети проекту варто пам'ятати що це позитивний кінцевий результат, який планується досягнути після реалізації проекту.

При описі цільових груп проекту визначаються групи людей, які будуть користуватися результатами проекту.

Однією з найбільш актуальних для мешканців складових заявки є інформація про кошторис витрат та загальний бюджет проекту. При заповненні цієї частини заявки потрібно пам'ятати, що навіть якщо мешканець міста не може точно обрахувати всі складові проекту і визначити їх вартість, цю складову заявки будуть обрахувати представники відповідних підрозділів територіальних органів управління, а тому основне завдання щоб загальна вартість проекту не перевищувала максимально встановлену у положенні вимогу до вартості проекту.

Проте, щоб максимально точно розрахувати вартість проекту пропонуємо авторам враховувати наступні поради:

- сформуєте список всіх статей витрат, які необхідні для реалізації проекту.
- врахуйте обов'язково витрати на підготовку місця реалізації проекту;
- окрім матеріальних витрат врахуйте витрати на розробку технічної документації (не менше 10% вартості проекту);
- не забудьте про витрати, пов'язані з просуванням проекту (особливо для проектів культурного характеру: фестивалі, форуми тощо);
- закладіть бюджет 10% на інфляційну зміну вартості робіт та матеріалів, оскільки проект буде реалізовано лише наступного бюджетного року. [6]

Орієнтовні ціни на матеріали можна брати з сайту <http://www.minregion.gov.ua>, або якщо у вашому місці розроблено цінник матеріалів і представлено на сайті міської ради, то використовувати його.

Крім самої заявки автори можуть додати до проектної заявки до 10 файлів, що пояснюють їх ідею.

ВИСНОВКИ

Процеси впровадження бюджету участі в Україні за останні два роки набули швидких темпів. Бюджет участі отримав підтримку як з боку мешканців так і з боку місцевих органів влади, які отримують серед проектів, поданих мешканцями, яскраві ідеї, реалізація яких приведе до якісних змін у житті мешканців міста, сприятиме зростанню його самобутності, туристичної привабливості та зовнішнього вигляду.

І хоча більша частина проектів поданих мешканцями - це проекти інфраструктурного характеру локального значення, більша частини з яких направлена на будівництво дитячих, спортивних майданчиків, можна стверджувати, що це саме те, чого не вистачає населенню для відпочинку та розвитку особистості.

Впровадження ідей мешканців за результатами бюджету участі сприятиме не тільки якісним змінам, а і досягненню взаєморозуміння і довіри між мешканцями міста та владою.

На сьогодні більше 30 міст в Україні вже впроваджують бюджет участі, що свідчить про ефективність та корисність цього процесу.

ПЕРЕЛІК КОРИСНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Participatory budgeting values, principles and standards, The Participatory Budgeting Unit, 2008, <http://partycypacjaobywatelska.pl/publikacja/unpacking-the-values-principles-and-standards-of-participatory-budgeting/> , Р. 4.
2. Стандарти процесів партиципаторного бюджетування в Польщі Видавець: Фондація Лабораторія суспільних досліджень та інновацій «Сточня», Варшава 2015 С.3
3. Allegretti G., Najczęściej zadawane pytania dotyczące budżetu obywatelskiego, Fundacja Pracownia Badao i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2012.
4. Budzet partycypacyjny: krotka instrukcja obsługi. – Instytut Obywatelski : www.institutobywatelski.pl
5. Budzet partycypacyjny: ewaluacja. – Instytut Obywatelski : www.institutobywatelski.pl
6. G. Baierle, Porto Alegre. Popular sovereignty or dependent citizens? / Participation and Democracy in the Twenty-First Century City, red. J Pearce, Palgrave MacMillan, Houndmills 2010, p. 51-75.

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОЕКТ**

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

КОРИСНІ ВЕБ-РЕСУРСИ

<https://mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny>

<http://www.maszglos.pl/strefa-wiedzy/budzet-obywatelski/>

<http://www.participatorybudgeting.org>

<http://partycypacjaobywatelska.pl>

<http://www.pbnetwork.org.uk>

<http://www.pbnyc.org>

Актуальна інформація і останні новини розміщуються на:

- Офіційному сайті Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень - <http://www.ibser.org.ua/>
- Офіційному сайті громадської організації «Нова Енергія» - <http://nova-energiya.org/>
- У групі «Громадський проект м. Київ» <https://www.facebook.com/groups/1633553963609733/>
- У групі «Громадський проект м. Мелітополь» <https://www.facebook.com/groups/309365676110753/>;
- У групі «Громадський проект м. Бердянськ» <https://www.facebook.com/groups/125746777427>
- У групі «Громадський проект м. Краматорськ» <https://www.facebook.com/groups/287696364931093/?pnref=story>

Наші контакти:

Адреса: 61029, м. Харків, Салтівське шосе, 141/177

e-mail: energiya.nova@gmail.com

ІНСТИТУТ БЮДЖЕТУ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОЕКТ**

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Методичне видання

БЮДЖЕТ МІСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Б98 Бюджет міських ініціатив. – Харків: Lux Design, 2016. – 32с.

ISBN 978-617-7225-01-9

ББК 60.55.3

Підписано до друку 26.09.2016. Формат 60x84/16.

Бумага мелована. Гарнітура «Gotham Pro».

Ум. печ. лист. 2. Друк офсетний.

Наклад 1000 прим. Зам. № 1686.

Отпечатано в студії дизайнера і поліграфії «Люкс Дизайн»

61057, г. Харків, ул. Культури, 23.

тел.: (057) 761-03-61; e-mail: zakaz@luxdesign.com.ua

www.apostrof.in.ua, www.luxdesign.com.ua

ІБСЕД ІНСТИТУТ БЮДЖЕТУ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Видання підготовлено в рамках проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження» котрий реалізується Інститутом бюджету та соціально – економічних досліджень (ІБСЕД), за фінансової підтримки Агенства США з міжнародного розвитку (USAID).

Наталія Сидоренко,
кандидат наук державного управління, консультант проекту

Наталія Винниченко,
кандидат економічних наук, тренер проекту

Іван Шкурат,
Кандидат наук державного управління, менеджер проекту

Сергій Омелічкін ,
керівник субгранту

Віталій Філенко,
голова організації

Юлія Плахотнік ,
офіс—менеджер

Дарія Фастова,
PR—менеджер

Зміст продукту є відповідальністю проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження» у частині надання допомоги у рамках компоненту «Посилення практики участі громадян у бюджетному процесі на місцевому рівні в Україні» і не обов'язково збігається з поглядами уряду США.